

înfățișarea într-o lumină nouă a trecutului Angliei.

Spre deosebire de Hamlet și de Romeo..., Richard este montat în costume – hai să le numim – moderne, de fapt niște îmbinări capricioase, foarte sofisticate, de elemente vestimentare moderne cu elemente „de epocă”. Ideea nu e nouă, dar realizatorii englezi de costume au dus-o – îmi îngădui afirmația – la perfecțiune: în armoniile otrăvite de culori, în alegerea detaliilor elocvente, uneori fan-teziste, în bizateria anumitor alăturări de amănunte etc.

Nu e un spectacol lipsit de o idee directoare – Richard al acestei montări este un rege pe care rivalii și istoria îl văduvesc de un drept; e un mai bun conducător de țară decât Bolingbroke, care e mult mai în vârstă, dar mai puțin inteligent, mai puțin suplu în gândirea lui politică, mai brutal și mai puțin corect. Ceea ce descoperă Richard dat jos de pe tron – și ceea ce constituie experiența lui tragică – este mai cu seamă vulnerabilitatea fizică.

Din păcate, spectacolul suferă, după părerea mea, de un exces agasant de semne teatrale, unele dintre ele obscure, altele, contrazi-cându-se reciproc. Postamentul tronului este o ladă care devine și sicriu, și celulă de închisoare, și

suport de oglindă – bine, piesa se joacă în scaune moderne de modele diferite, vopsite toate în alb, în afară de cel care marchează tronul și care e auriu; bine, se poate accepta chiar și un mormânt care se află permanent în scenă și devine la un moment dat un răsad îngrijit de grădinarul Curții, dar de ce anumite personaje asistă ca martori tăcuți la scenele altora, fără a participa la acțiune, pentru ca apoi să dispară cu totul? de ce, potrivit cărei logici, anumiți actori interpretează câte două roluri, pe când alții nu? Toate astea și altele încă sunt destul de derutante.

Cel mai derutant lucru în spectacol este însă lipsa de armonie și echilibru dintre mijloacele actoricești de care se folosesc interpreții. Dacă excelentul Samuel West reușește să exprime personajul regelui în registru tragic, colorându-și revelațiile cu sarcasm și autoironie, dacă excelentul David Troughton picură abil un strop de comedie în interpretarea lui Bolingbroke (adesea surprins de ceea ce i se întâmplă, incapabil să țină Istoria sub control), dacă York (David Killick) poate încă să penduleze convingător între dorința personajului de a fi loial și convingerile sale intime, e greu de înțeles de ce Northumberland (Christopher Saul), intrigant oportunist și cam poltron, e jucat în

cheie precumpănitor comică; se creează din acest motiv în spectacol un dezechilibru care pune sub semnul întrebării gravitatea detronării lui Richard.

Mai sunt și alte incongruențe în spectacol: dorința de discreție face, de exemplu, imprecisă relația regelui cu favoriții, pe de o parte, și cu regina, pe de alta.

Ideea centrală a montării – și, după toate probabilitățile, ceea ce unifică întregul ciclu de drame istorice – este gândul că politica se face cu mijloace foarte murdare și că ea e profund nedreaptă față de cei care, buni sau răi, făuresc istoria. Dar această idee nu se instituie coerent în spectacolul pe care l-am văzut și în care momente de zbor artistic alternează cu momente plicticos didactice, clipe cețoase ca semnificație și mesaj, cu simboluri din caleafară de citețe, idei regizorale expresive, cu soluții plate; așezările periodice ale unor personaje printre spectatori, ca și circulația actorilor prin sală mărturisesc că m-au iritat – după mine, ele sunt un simbol ieftin, neconcordant cu factura textului shakespearian.

Publicul englez primește însă inovațiile din acest Richard cu un entuziasm fără rezerve...

Gheorghe Miletineanu

Gustul mierii zaharisite

Când, studentă fiind, am citit Spațiul gol al lui Peter Brook, am dat importanță aproape numai comentariilor cu caracter general. Tot ceea ce se referea la situațiile particulare care au influențat cariera și gândirea regizorului englez a rămas, pentru mine, pierdut într-o zonă abstractă. De pildă, niciodată nu am înțeles cu adevărat ce l-a făcut pe Brook să părăsească Anglia în favoarea Franței și, în consecință, pentru ce renumitul Centru Internațional de Cercetări Teatrale a fost deschis la Paris, nu la Londra. Ei bine, după o săptămână de spectacole londoneze am ajuns să respect alegerea lui Brook. Mai mult, cred că, în locul lui, aș fi făcut la fel.

Pământul făgăduinței

Cum se vede capitala Engliterei din depărtare, în cazul meu, din Stratford-upon-Avon? Pare tărâmul fermecat pe care pășesc doar aleșii sorții. Fiecare frântură din această imagine (eu am „accesat-o” pe Inter-

net), construită cu mare grijă de specialiștii în publicitate, te convinge că, dacă vrei să meriți privilegiul de a fi acolo, trebuie să te pregătești din vreme. Astfel încât, de dragul a șapte zile teatrale la Londra, am pornit să-mi rezerv bilete cu două luni înainte (lucru obișnuit într-o țară în care, de la începutul stagiunii, fiecare instituție își stabilește programul pe zile, ore etc., pe un an întreg). De la distanță, capeți certitudinea indusă că aproape totul e *sold out*. Așa se explică graba cu care, ca să-ți oprești locuri la montări celebritate, ești în stare să plătești unor agenții care se ocupă de rezervări cu un sfert mai mult decât prețul normal al biletului. Eroare. La Londra, descopăr nu numai că există o întreagă industrie (oficială!) a *half-price*-ului (în Leicester Square se află patru-cinci tarabe cu bilete la jumătate de preț, pentru aproape orice spectacol), ci și că teatrele vând locuri în picioare, cu reduceri pentru studenți și chiar foarte ieftinele *returns* (returnate de către cei care s-au răzgândit). Așadar, până și turiștii pot, financiar, să-și permită cam tot ce le trece prin cap. Totuși, cu o măsură auto-impusă, pentru că, dacă ar fi să te iei după reclamele luminoase și „fluturașii” care se împart pretutindeni, fiecare spectacol e o capodoperă. De pildă, este de-a dreptul ilar să descoperi că recomandarea unei producții o constituie câteva truisme decupate din cronici, tipărite însă cu litere de-o șchioapă: „Spectacolul este extraordinar. M-am distrat nemaipomenit”, scrie un anume Chris Tarrant.

Condamnată să aleg

Cum să alegi între *Livada de vișini* cu Vanessa Redgrave și Corin Redgrave (fratele actriței), *Lungul drum al zilei către noapte* cu Jessica Lange, celebrul musical *Cats*, vechi de peste 20 de ani, felurite montări după texte noi (ale cunoscuților Michael Frayn, Harold Pinter, Yasmina Reza ori ale unor anonimi premiați și ridicați la rangul de „dramaturgi contemporani”) sau clasice (bineînțeles că Shakespeare este în top)? După ce criterii? Să fie teatrele din West End ori Royal National Theatre, Royal Shakespeare Theatre ori Royal Court Theatre? Orice ai face, ajungi, ca eroul tragic, să regreti că nu ai votat pentru altceva. Fără să-mi fi propus dinainte, trei dintre cele șase spectacole pentru

care optez aparțin Naționalului londonez. Mai întâi, nu i-am putut rezista lui Hamlet cu Simon Russell Beale, actor aplaudat pentru acest rol de aproape toată mass-media engleză. În ceea ce mă privește, nu protagonistul m-a impresionat, deși are energie uimitoare, robustețe, simț comic. Am reținut aerul renescentist, însă perfect modern, al montării, decorul format din grămezi de geamantane vechi care, mereu reasezate, sugerează mese, scaune, pereți, numeroasele candelabre de alamă (într-una dintre scene sunt coborâte la nivelul solului, obligând personajele să facă slalom printre ele), surprinzătoarele schimbări ale *light-design*-ului și, în special, combinația de lumini și umbre descinsă din picturile lui Rembrandt.

Afară-i vopsit gardul...

Apoi, cum aș fi putut să ratez *Livada...* cu frații Redgrave în rolurile celor doi frați din piesă și în regia lui Trevor Nunn (la care m-a atras o alăturare ciudată: unul dintre teatrele din West End tocmai găzduiește un musical de succes în direcția de scenă a lui Nunn)? Din păcate, însă, aici încep dezamăgirile. Producția nu depășește nivelul de carte poștală de lux, din care spectatorul înțelege cum arăta Rusia lui Cehov, cum se purtau și se îmbrăcau oamenii de atunci etc. Ca niște personaje din pozele sepia rămase de la bunici, actorii sunt doar pioni cuminți. Singurul amănunt original: deasupra interpreților tronează un ecran de sticlă care acoperă fundalul scenei; în spatele lui, vedem, alternativ, livada de vișini și conacul, în miniatură, sau cum răsare/apune soarele, bate vântul, se ridică luna. Nu mă pot abține să nu mă distrez la kitsch-ul imaginii, care seamănă izbitor cu hologramele chinezești. Prima dintre cele două producții după piese contemporane la care am nimerit este *Life x 3* de Yasmina Reza, ultimul ei text. O comedie bine scrisă, dar regizorul de la Royal National Theatre se oprește la stralul superficial (dimpotrivă, decorul este, vorba cronicarului citat la început, „extraordinar”: într-un cub din bare de neon albastru-electric este circumscris decorul propriu-zis, ce pare decupat dintr-o sferă). Al doilea spectacol după un text nou este *Copenhagen* de Michael Frayn, premiat cu Evening Standard Award pentru cea mai bună piesă a anului 1998. Deși acum montarea poate fi

văzută în West End, ea aparține, de drept, tot Naționalului. Dacă *Livada de vișini* se ocupă de culoarea locală, producția de față nu își propune mai mult decât să comercializeze un text: trei actori (de un profesionalism neostentativ, dar incontestabil) își spun replicile într-un spațiu în care singurul decor sunt, dacă se poate spune așa, spoturile luminoase și trei scaune. Nu e nimic spectaculos în afara piesei care disecă, într-o construcție matematică, relații psihologice și nu fapte.

Lacrimi pentru Esmeralda

Pentru mine, cel mai neobișnuit dintre toate spectacolele văzute la Londra este un musical nou și de succes, care a intrat deja în Guinness Book pentru numărul mare de bilete vândute într-un timp-record: *Notre Dame de Paris* după Victor Hugo. O telenovelă tipică pentru West End, în care totul e făcut să șocheze: combinația de muzică, excelent cântată, cu dansul, acrobațiile (care

Vanessa Redgrave în
Livada de vișini la Teatrul
Național din Londra

includ cătărări pe pereți), culorile și spoturile de lumină (se intersectează și își schimbă direcția sau intensitatea în, cred, peste o sută de variante). Într-adevăr, scopul este atins: spectatorii cer bis (se pare că se întâmplă de fiecare dată) și fredonează împreună cu actorii *hit*-ul „The Time Of The Cathedrals”. Înghețată în luciditate, rămân cu gura căscată când îmi dau seama că, pe scaunele din fața mea, doi grași, soț și soție, se zguduie de plâns la auzul cântecului de inimă albastră „Dance for me, Esmeralda”. Evident că, la plecare, publicul cumpără tricouri cu imagini din superproducție ori CD-uri cu muzică.

My favourite

Dacă ar fi să spun unde mi-a plăcut cel mai mult dintre toate teatrele londoneze la care am fost, aș alege singura instituție care, de peste 40 de ani, promovează textul contemporan: Royal Court Theatre. Nu pentru că aici îmi doream, încă din România, să intru, ci, de ce să neg, fiindcă m-au câștigat, prin felul în care își promovează piesele. Cele mai ieftine bilete, în picioare, sunt simbolice, costă 10 *pence*, adică,

dacă ar fi să traduc, 3400 de lei. Librăria teatrului, deși nu o bate în diversitate pe cea de la Național, vinde toate textele jucate vreodată aici, pentru numai două lire sterline bucata. Ca să nu mai spun că, drept cadou de Crăciun, am primit, pentru cinci lire, cinci piese Royal Court. Un alt detaliu, de atmosferă: în foaier m-am delectat cu o expoziție intitulată „Mâini de dramaturgi. Fiecare fotografie – o poveste” (spusă numai cu mâinile).

Spectacolul este după ultima piesă scrisă pentru RCT: *I Just Stopped By to See The Man* de Stephen Jeffreys. Ca mai toate textele RCT, și cel de față îmbină psihologicul cu socialul (aici, problema rasială), dar merită citit pentru concizia replicii și felul plăcut de a spune povestea. Montarea are un mare atu: actorul din rolul principal (un american de culoare, fost cântăreț de blues) te magnetizează nu doar prin prezență, ci și datorită calităților vocale.

Înapoi la origini

Să mă întorc la Peter Brook. Bănuiesc că fuga lui de industria spectacolului britanic se datorează consumismului care, se pare, în Anglia

teatrală, sau cel puțin la Londra, are mare trecere. În magazine, *pub*-uri, restaurante, nimic nu i se aduce cetățeanului la nas. Este educat să se autoservească. La teatru, din contra, există un cult al confortului. Sunt respectați neuronii spectatorului. Montările durează peste două ore, suficient cât să simți că a meritat să ieși din casă (cine so-cotea costul biletului proporțional cu orele petrecute în stal?), însă au pauză, aseasonată cu un pahar de vin și/sau o cutie de înghețată. Efortul pe care turistul sau localnicul îl face ca să se deplaseze la teatru e răsplătit cu o atmosferă îmbietoare și așezată, ca mierea zaharisită: de pildă, în foaier la Royal National Theatre se cântă muzică de cameră. Producțiile nu îl solicită prea mult pe acest reprezentant burghez al publicului. Îi oferă plăcere și nu îi cauzează nici cel mai mic disconfort.

De multe ori, însă, lipsa provocărilor și a problemelor de conștiință mi s-a părut exasperantă. Chiar că îți vine, după ce ieși de la spectacolele londoneze, să te întrebi ce este teatrul, să te duci, ca Brook, în Africa și să joci Shakespeare printre indigeni.

Mirona Hărăbor

talon de abonament

pentru România

- 3 luni ■ 30 000 lei
- 6 luni ■ 60 000 lei

pentru Europa

- 3 luni ■ 20 USD
- 6 luni ■ 39 USD
- 12 luni ■ 70 USD

pentru America

- 3 luni ■ 20 USD
- 6 luni ■ 39 USD
- 12 luni ■ 68 USD

începând cu luna _____

Am plătit prin mandat postal numărul _____

în contul nr. 0124378914 deschis la banca ING BARINGS pentru SC NDC SRL București, Oficiul Poștal nr. 33 C.P. 130

Talonul de abonament împreună cu dovada plății vor fi trimise pe adresa: Scena, C.P. 1-831, 70700 București, Oficiul Poștal 1, str. Matei Millo 10-12

ATENȚIE!

Plata abonamentului se face până la data de 20 a lunii, acesta fiind onorat în luna imediat următoare. Pentru informații suplimentare contactați-ne la tel: (01) 223 21 00 sau 223 21 01

Nume _____

Prenume _____

Sex _____ Vârsta _____ Ocupația _____

Adresa _____

Localitate _____ Județ _____

Cod Poștal [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] Telefon [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

Data _____ Semnătura _____